

Kulturminner og Kulturmiljø

1. INNLEDNING.....	2
2. BAKGRUNN	3
3. DOKUMENTASJON AV KULTURMINNEMILJØ	4
3.1 DEFINISJONER	4
3.2 OMRÅDEBESKRIVELSE OG OMRÅDEAVGRENSNING.....	4
3.3 HISTORIKK	6
3.4 BYGNINGER INNENFOR PLANOMRÅDET	7
Statsminister Michelsens veg 72.....	7
Storetveitvegen 173	13
Statsminister Michelsens veg 70.....	22
5. FERDSELSÅRER.....	26
4. KILDER.....	27

1. Innledning

Det følgende er utarbeidet i forbindelse med forslag til reguleringsplan med forslag til reguleringsplan for Paradis Hage, 13/143 m.fl..

Planområdet ligger i et etablert boligområde. Nærliggende områder består i dag av store eneboliger med villaer fra 1910-1930-1960-tallet, med stedvis stor arkitektonisk verdi og kvalitet, på store tomter. Nærområdet er regulert til sentrumsformål i områdeplan for Paradis sentrum.

Det finnes ingen fredede eller SEFRAK-registrerte kulturminner i planområdet.

2. Bakgrunn

Planområdet er regulert til sentrumsformål i områdeplanen. I tråd med dette søkes planområdet regulert til kombinert formål forretning, kontor og boliger. Størstedel av bebyggelsen vil være bolig.

Kulturminnenotatet er utarbeidet i forbindelse med forslag til reguleringsplan for Paradis Hage, gnr 13 bnr 143 m.fl.

Eiendommens plassering markert med rødt.

Det er utarbeidet kulturminnegrunnlag for Paradis senterområde (S15) i regi av Byantikvaren i forbindelse med kommunens arbeid med å utarbeide strategiprogram for utviklingen av senterområdene avsatt i Kommuneplanens arealdel. Hensikten med kulturminnegrunnlaget er å belyse og dokumentere de eksisterende kulturminneverdiene i området, som av ulike årsaker bør vernes og innarbeides i utviklingen av områdene. Det er på bakgrunn av dette ikke lagt særlig vekt på Paradis tidlige historie eller historiske veifar i kulturminnerapporten til reguleringsplanen for Paradis hage, da dette er utførlig beskrevet i det overordnede kulturminnegrunnlaget.

I oppstartsmøtet med Fagetaten ble det pekt på at det kan finnes underjordiske anlegg fra 2. verdenskrig i planområdet. Det skal også ha vært et marmorbrudd i nærområdet i tidligere tider. Det er uvisst hvor begge disse anleggene befinner seg. Det er under befaring i planområdet ikke gjort noen observasjoner som tyder på at de har vært lokalisert her.

Planområdet ligger i et villastrøk som utgjør et viktig kulturmiljø som helhet. Det er også området i nærheten som i områdeplanen er avsatt med hensynssone for bevaring av kulturmiljø, BF2 med hensynssone H570-2. Eventuell ny bebyggelse må da ta hensyn til viktige kulturminner også utenfor selve planområdet. Her må en se på en større helhet og vektlegge samspillet mellom bebyggelse og topografi.

3. Dokumentasjon av kulturminnemiljø

3.1 Definisjoner

Begrepene kulturminne og kulturmiljø er definert i Kulturminneloven § 2:

Med kulturminne menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

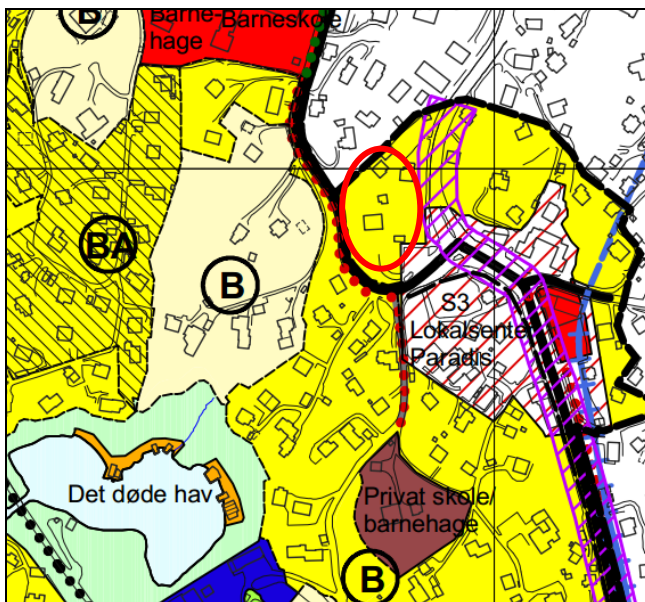
Riksantikvarens veileder *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar om Kulturminnelovens definisjoner og avgrensninger*:

Prioritering av kulturminne og kulturmiljø og oppfatninga av kva som er viktig historie, og kva som er verdt å ta vare på, endrar seg over tid. Kulturminnelova gjer ein vid definisjon av kva som er kulturminne og kulturmiljø. Det tyder ikkje at alle kulturminne og kulturmiljø kan eller skal bevarast. Samfunnet må prioritere kva som er verdifullt og kva som vernast til glede og nytte for dei som kjem etter oss.

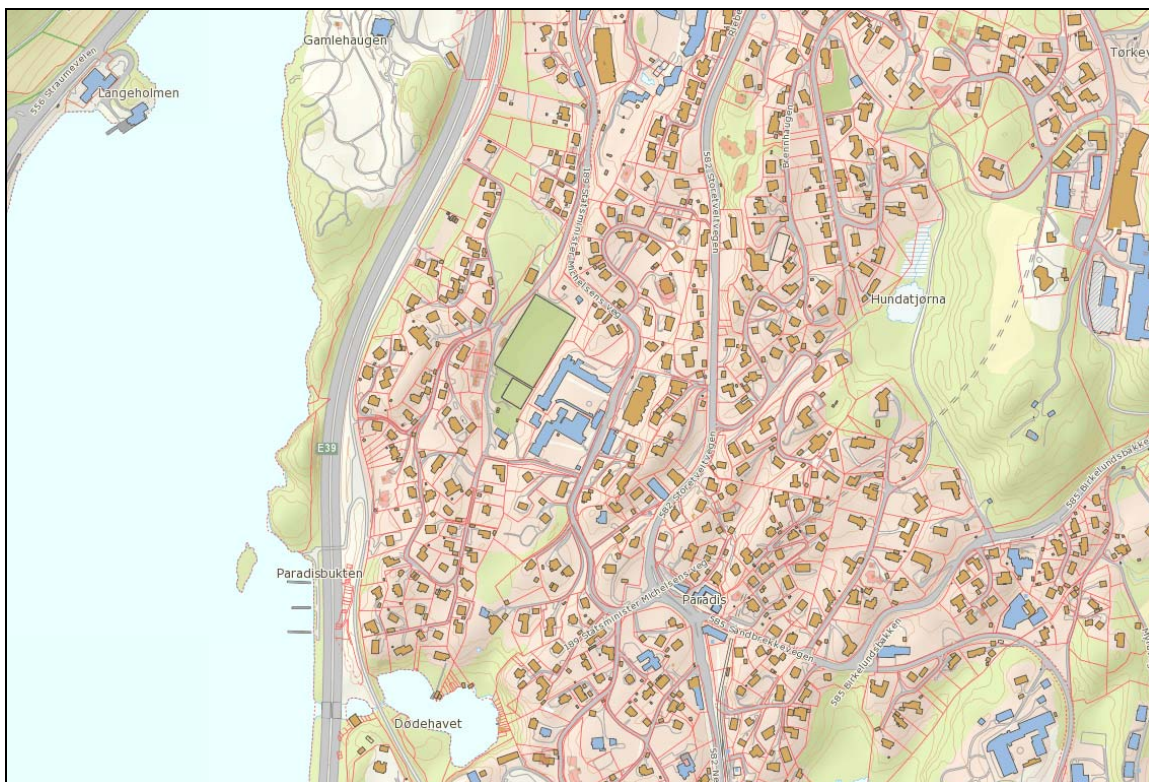
3.2 Områdebeskrivelse og områdeavgrensning

Planområdet er lokalisert på Paradis i Fana bydel, ca. 5 km fra Bergen sentrum. Planområdet ligger nordvest for Paradiskrysset der Statsminister Michelsens vei, Storetveitvegen, Sandbrekkevegen og Nesttunvegen møtes.

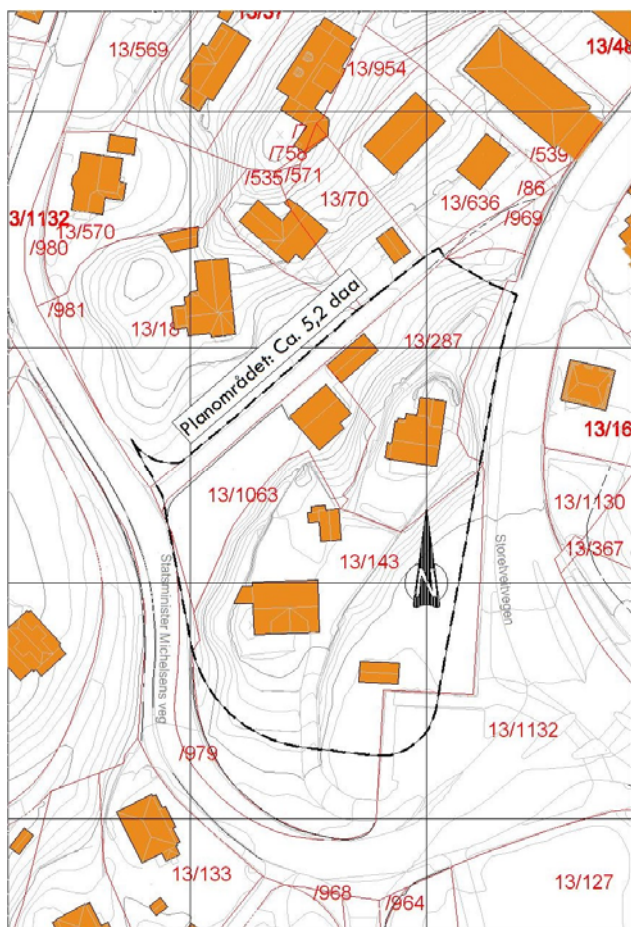
Innenfor planområdet ligger i dag en villa fra 1931, Storetveitvegen 173, og en nyere villa fra 1983, Statsminister Michelsens veg 72.

Utsnitt fra kommunedelplan for Ny-Paradis, Hop, Nesttun, Nesttun vest (2001). Eiendommen markert med rødt.

Utsnitt fra miljødata.no viser registrerte kulturminner i området. Det er ingen fredede eller SEFRAK-registrerte kulturminner på eller i umiddelbar nærhet til eiendommen.

Varselkart i forbindelse med planoppstart viser reguleringsplanens avgrensning.

Influensområde

Influensområdet omfatter planområdet og arealer utenfor som kan bli påvirket av det planlagte tiltaket eller som er av betydning for vurdering av verdi innen planområdet

Det kan i mange tilfeller være vanskelig å trekke absolutte grenser for influensområdet. I denne sammenheng vil det være tiltakets visuelle påvirkning på nærområdet, bebyggelsen i umiddelbar nærhet til planområdet, som er av betydning.

3.3 Historikk

Arkeologiske funn viser at det har vært aktivitet i dette området helt tilbake til steinalderen. Sælen gård, opprinnelig en av de største i området rundt Nordåsvannet, ble ryddet så tidlig som rundt 400 e.Kr. I middelalderen, og frem til reformasjonen i 1537 var gårdene gjerne store og i kirkens eie. Storetveit, sammen med Fantoft og Sælen, tilhørte Nonneseter. Paradis var husmannsplass under Storetveit, og har samme gårdsnummer som hovedgården – gnr. 13 i Fana. Paradis ble ryddet omkring 1780, og skilt ut som eget bruk i 1858. Opprinnelig navn på gården var Tveitetræet, også oppgitt som Storetveittræet. Gårdstunet befant seg nord/vest i dagens Paradiskryss, utenfor vårt planområde.

Bakgrunnen for navnet Paradis er uviss. En forklaring er en spøk fra husmannen som i en barnedåp i 1785 kalte seg Ole Paradis.¹ Lyder Sagen på sin side beskriver stedet som en idyllisk plass med grønne høyder og gresstak, og mener at det er bakgrunnen for navnet.

Området ved Paradis var preget av grønne høyder og frodig vegetasjon, og inngikk i de rike Bergensernes rute for utflukter og selskapeligheter siden siste halvdel av 1700-tallet. I perioden rundt 1900 ble det satset stort på turgåere også i dette området, og kafeer langs ferdselsårene ble etablert. På Paradis fant man blant annet Cafè Birkelund, som var godt besøkt på fine dager.

Den første betydelige utbyggingen på Paradis og Storetveit kom i forbindelse med at jernbanen ble åpnet i 1883.

Paradis Gård. Utsnitt av maleri av Halvdan Søvig, 1880.²

¹Bergen byleksikon, søkeord: Paradis

<http://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/1420042> [15.5.15]

Delområde E

Planområdet befinner seg innenfor kulturminnegrunnlagets delområde E. Et område definert av Storetveitvegen og Statsminister Michelsens veg, og høydene mellom dem. Området består stort sett av boliger og noe næring.³

Paradiskrysset ved Paradis på slutten av 1970-tallet. Planområdet bar og til høyre for fotografen. Fotograf: Kristian Dahl. Arkivet etter Morgenavisen A/S, Bergen Byarkiv

3.4 Bygninger innenfor planområdet

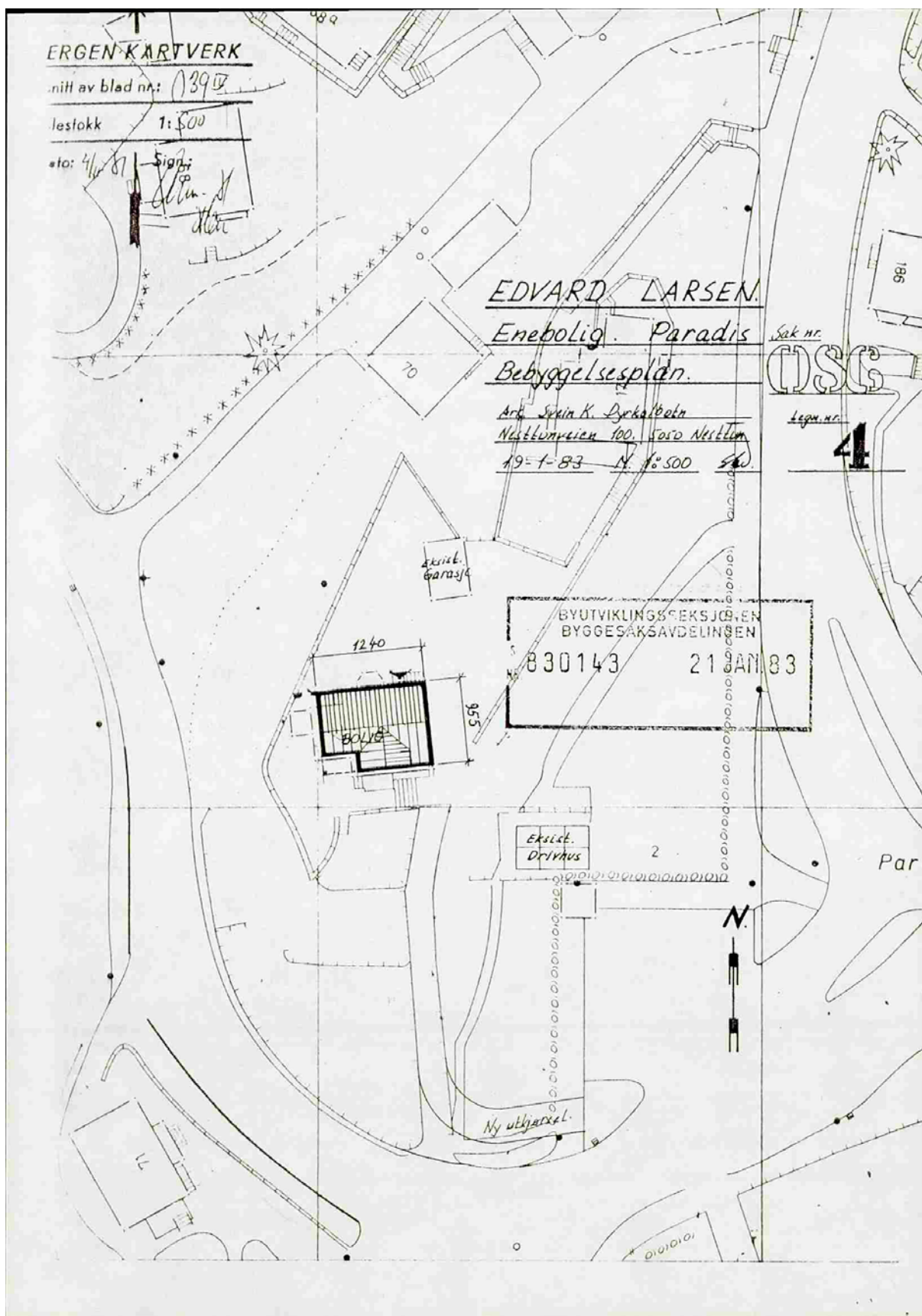
Statsminister Michelsens veg 72

Innenfor eiendommen gnr 13 bnr 143, ligger det i dag en enebolig fra 1983. Eneboligen ble oppført på branntomten til villaen som brant ned rundt 1980. Eiendommen bærer preg av å ha vært opparbeidet som en forseggjort hage med terrasseringer, trapper, fuglebad og drivhus. Hagen har den siste tiden ikke vært vedlikeholdt, og bærer tydelig preg av forfall.

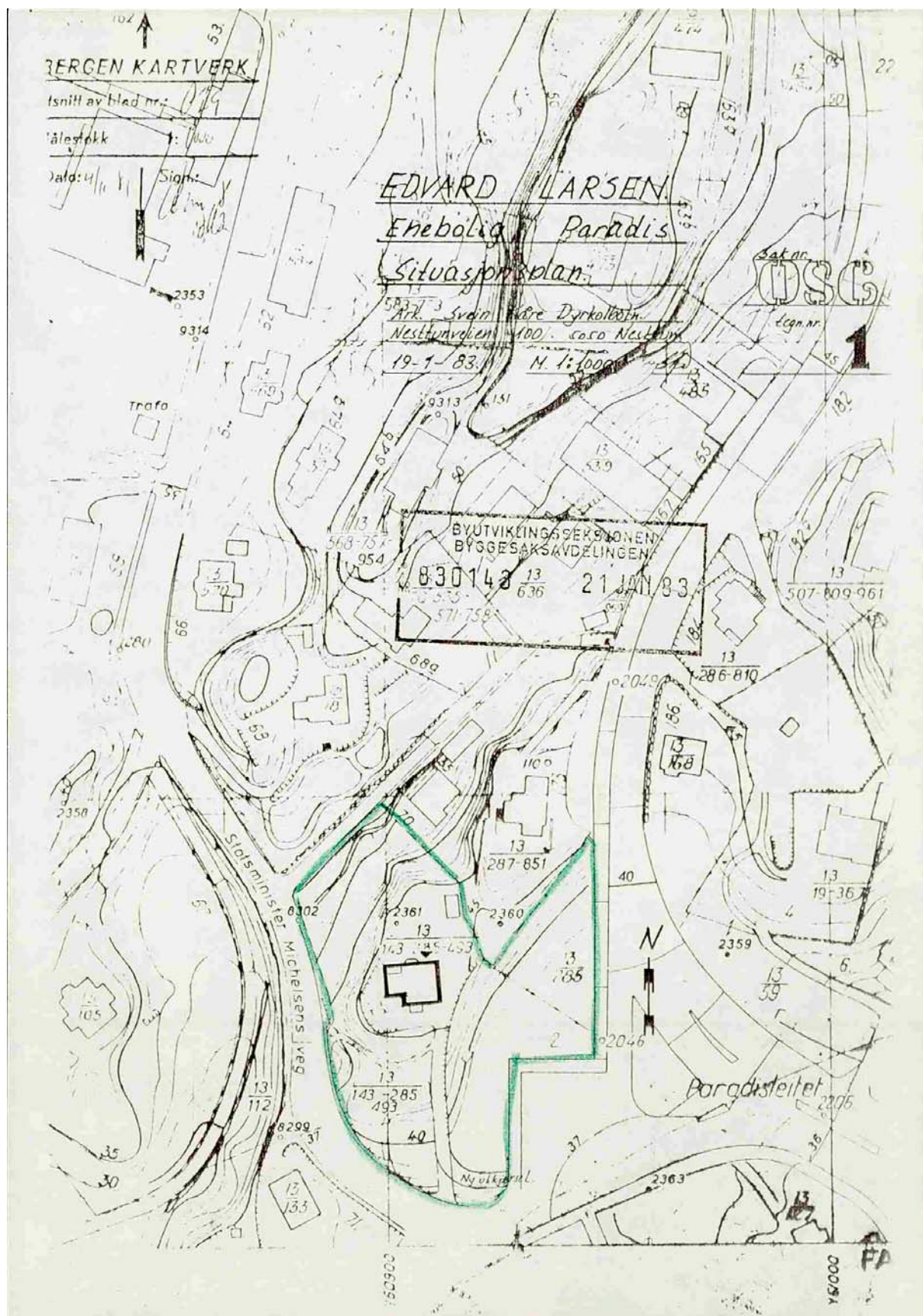
Det har ikke vært utført noen større endringer på dagens enebolig etter den ble bygget. Byggherre Edvard Larsen, anmelder Svein Kåre Dyrkolbotn.

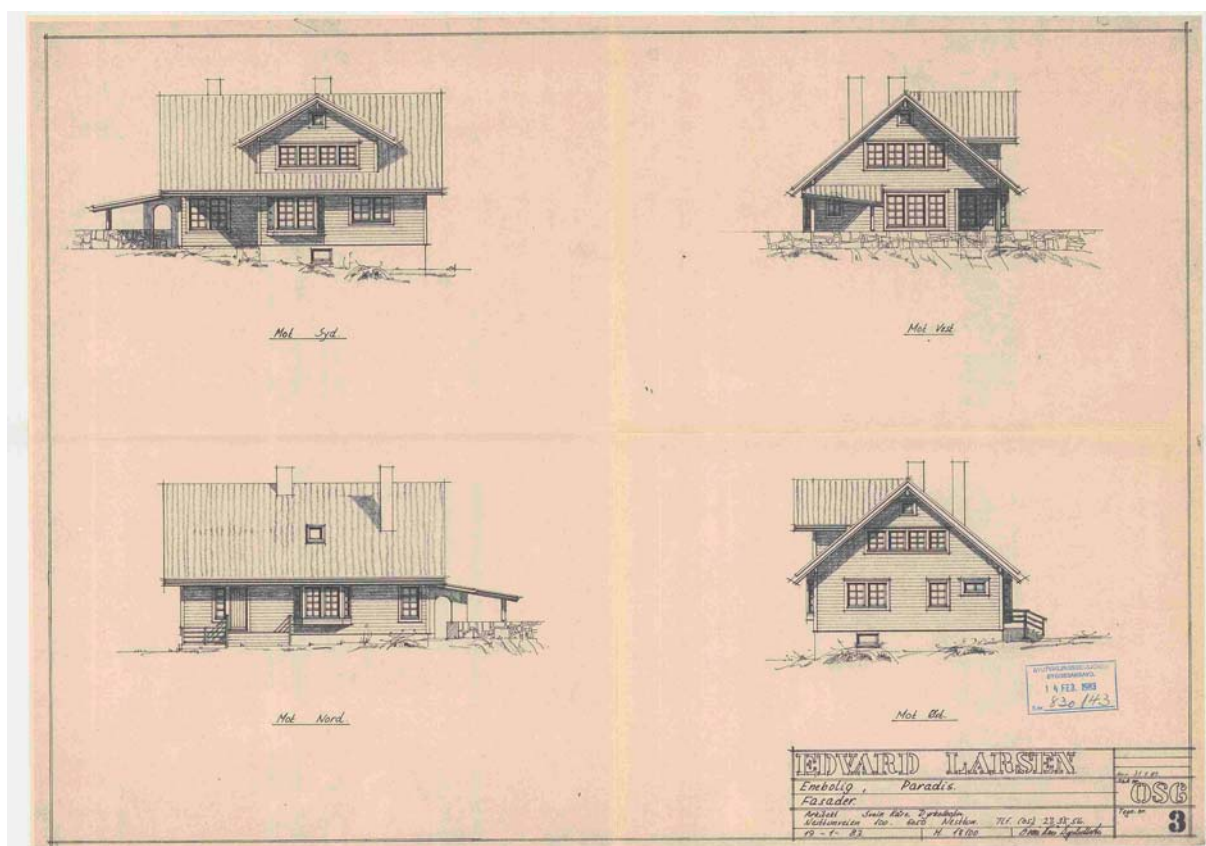
² Fra Byantikvaren i Bergen, *Kulturminnegrunnlag for Paradis senterområde (S15)*. Bergen: Byantikvaren, 2008. S. 6

³ Ibid., s. 2 og 4

Bebyggelsesplan fra byggesaken i 1983, med ny enebolig og eksisterende drivhus og garasje.

Tegninger fra byggesaken i 1983

Eneboligen sett fra sør

Hagen bærer preg av fordums storhet, med rester etter terrasseringer, trapper, drivhus og fuglebad.

Trapp som tidligere har gått mellom nedre del av hagen i øst og boligen.

Eneboligen sett fra sør

Sett fra øst

Sett fra nord

Like nord for bolighuset ligger en garasje

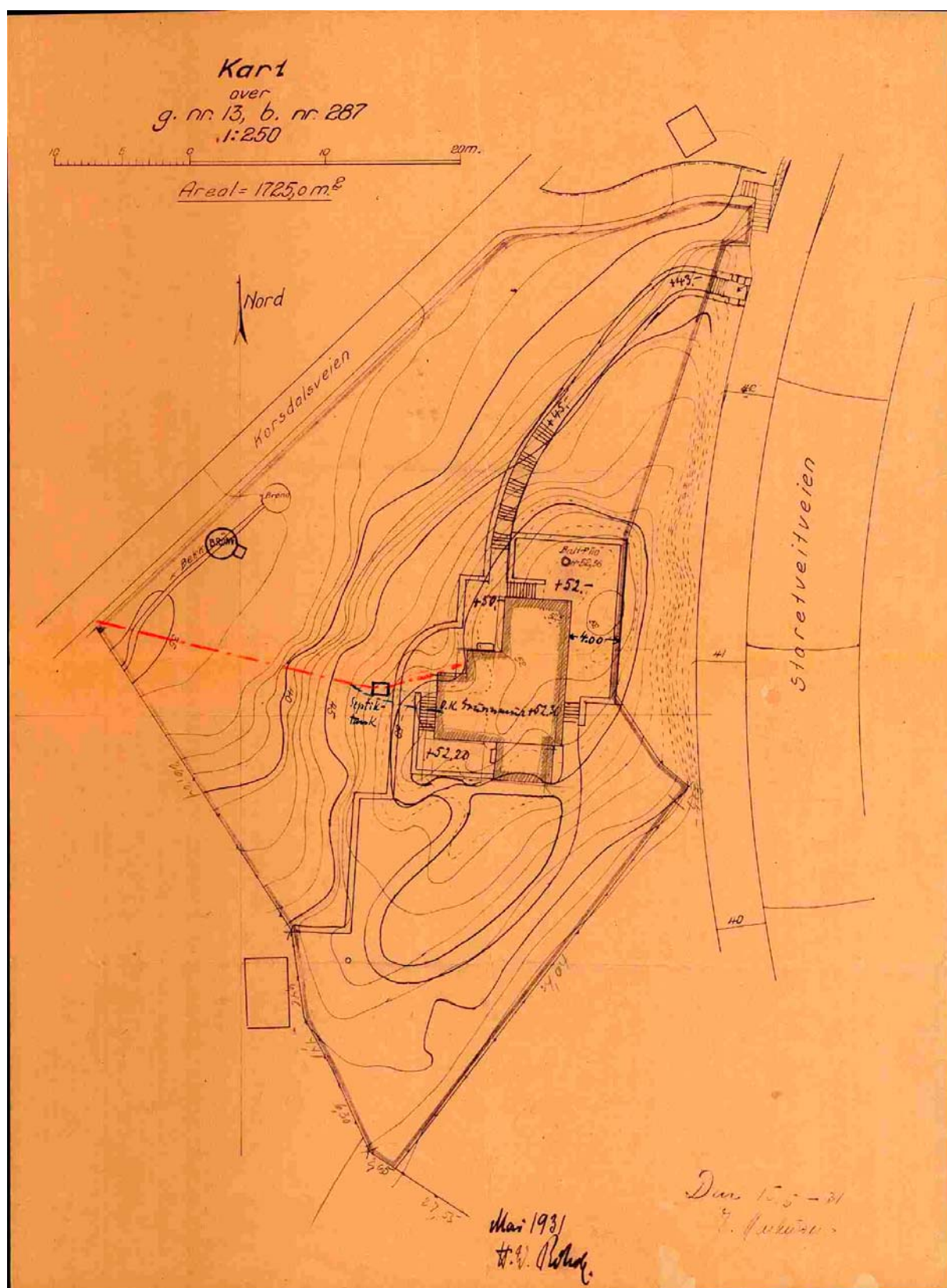
Storetveitvegen 173

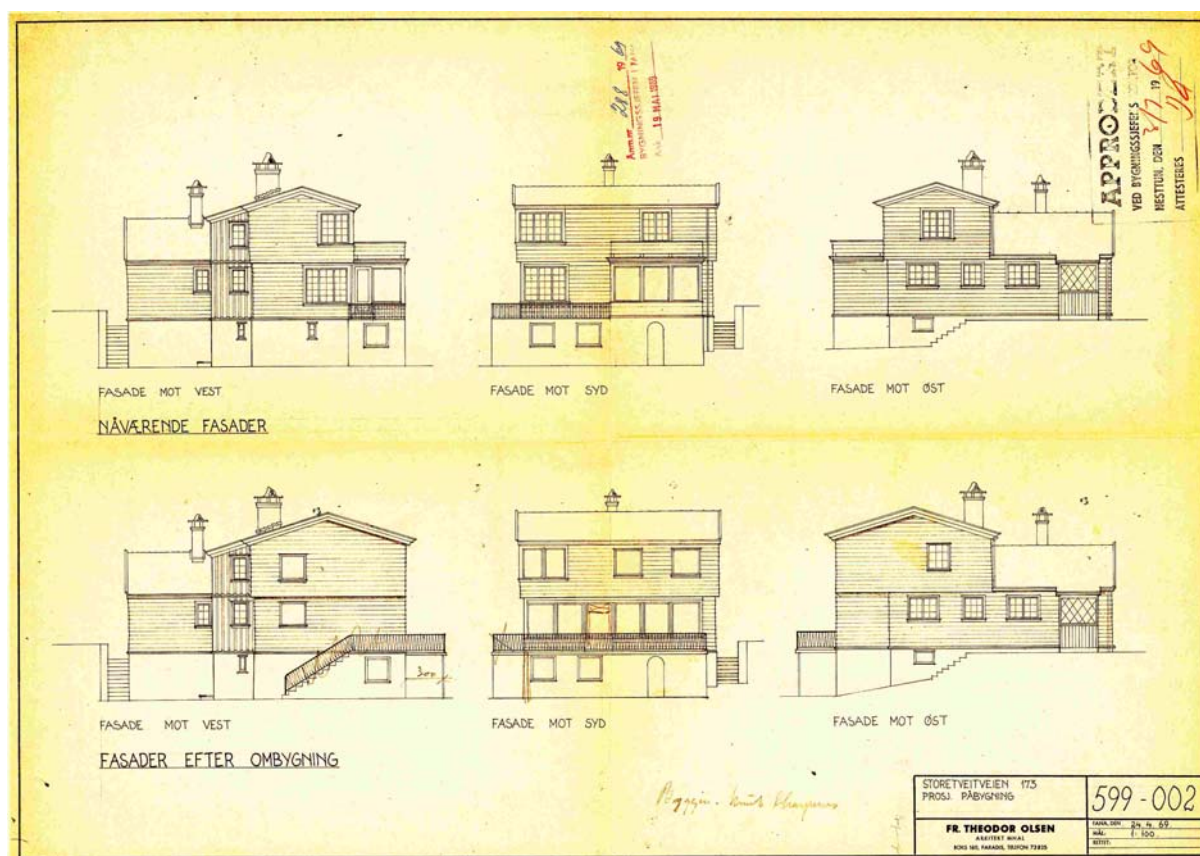
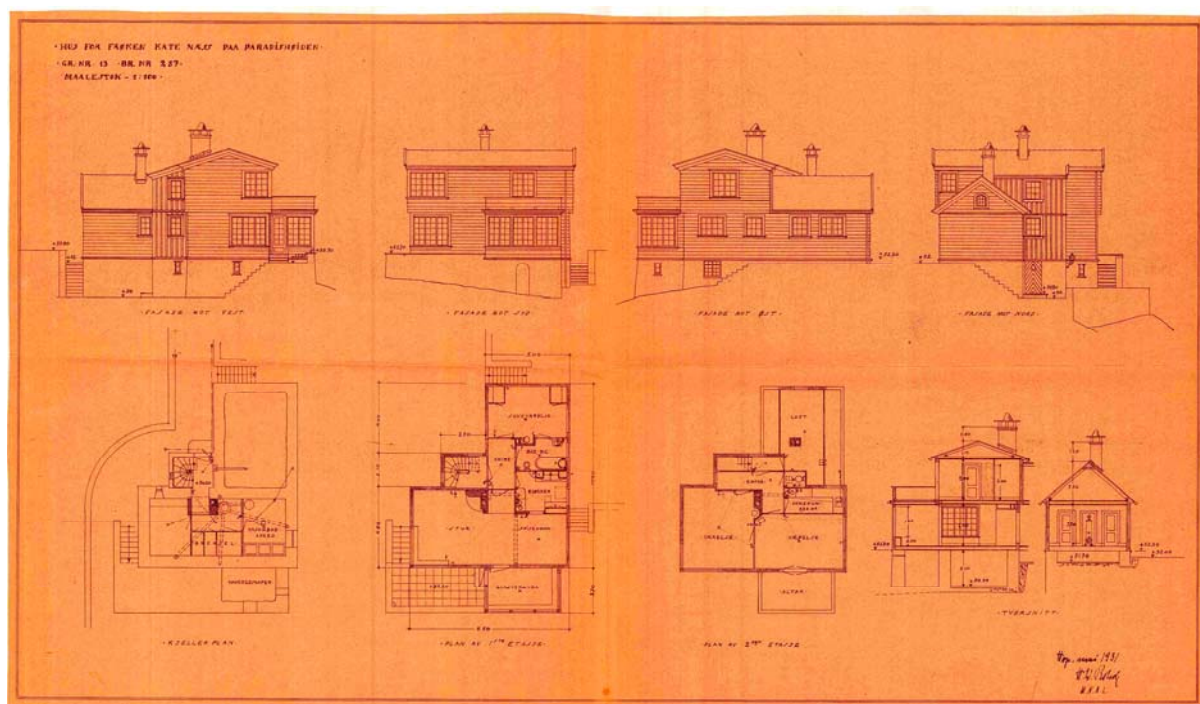
På eiendom gnr 13 bnr 287 ligger en opprinnelig tomannsbolig, nå enebolig, fra 1931. Byggherre var Kate Næss, arkitekt Hans Wichmann Rohde. Rohde var medlem av den såkalte Bergensskolen i arkitektur.

Av større endringer på huset i ettertid, ble det i 1969 foretatt en utvidelse av 1. og 2. etasje. Første etasje ble utvidet med 13,5 m², andre etasje med 25 m². De nye ytterveggene ble da fundamentert på eksisterende terrassevegger.

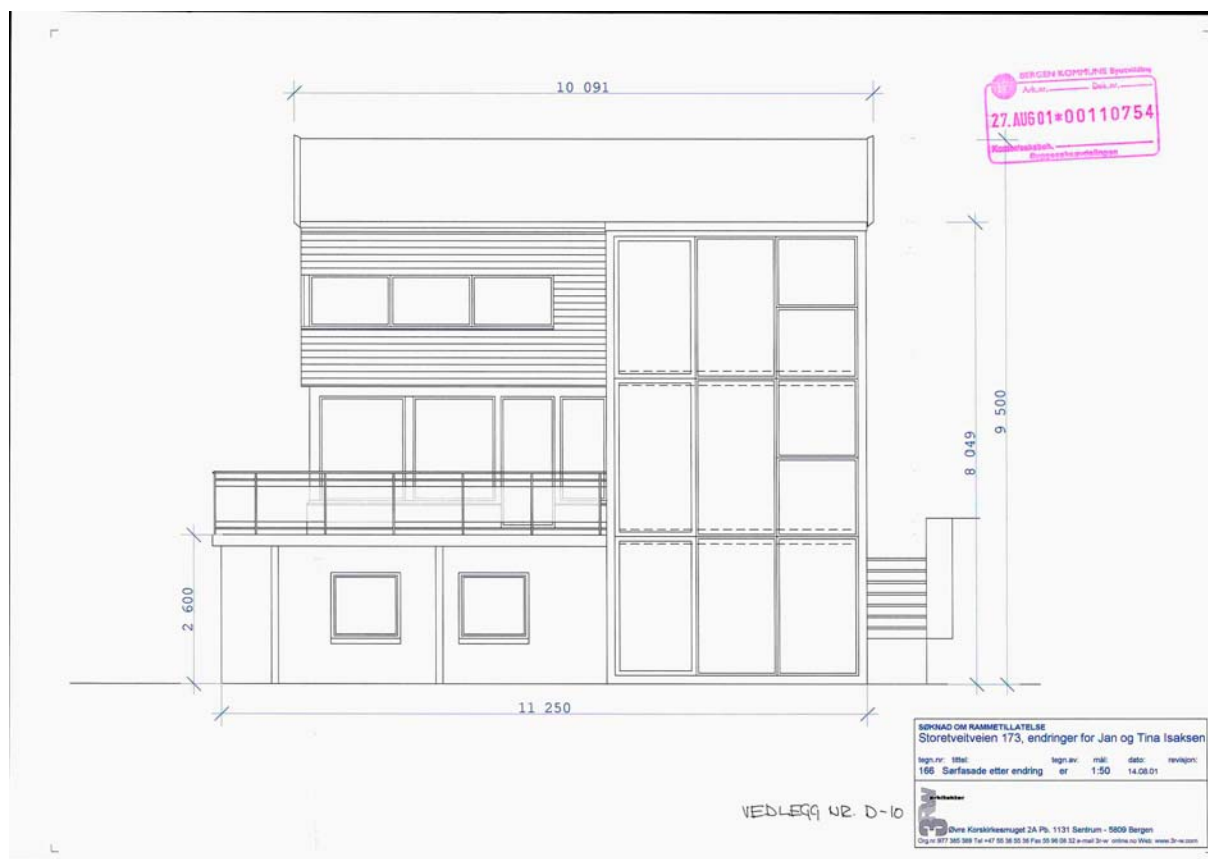
I 2001 ble det utført nok en endring, med tilbygg i syd og endring av fasader.

Hagen er opparbeidet med murer og flere nivåer, samt en lengre gangvei nord for boligen.

1969; utvidelse av 1. og 2. etasje. Total utvidelse av fotavtrykk mer 13,5 m2.

2001; tilbygg med vinterhage i syd

Gangvei fra Storetveitvegen

Hage syd for boligen

Oppbygging av hagen opp mot boligen fra 1931

Boligen sett fra sør

Langs boligens østside

Mot Storetveitvegen i øst

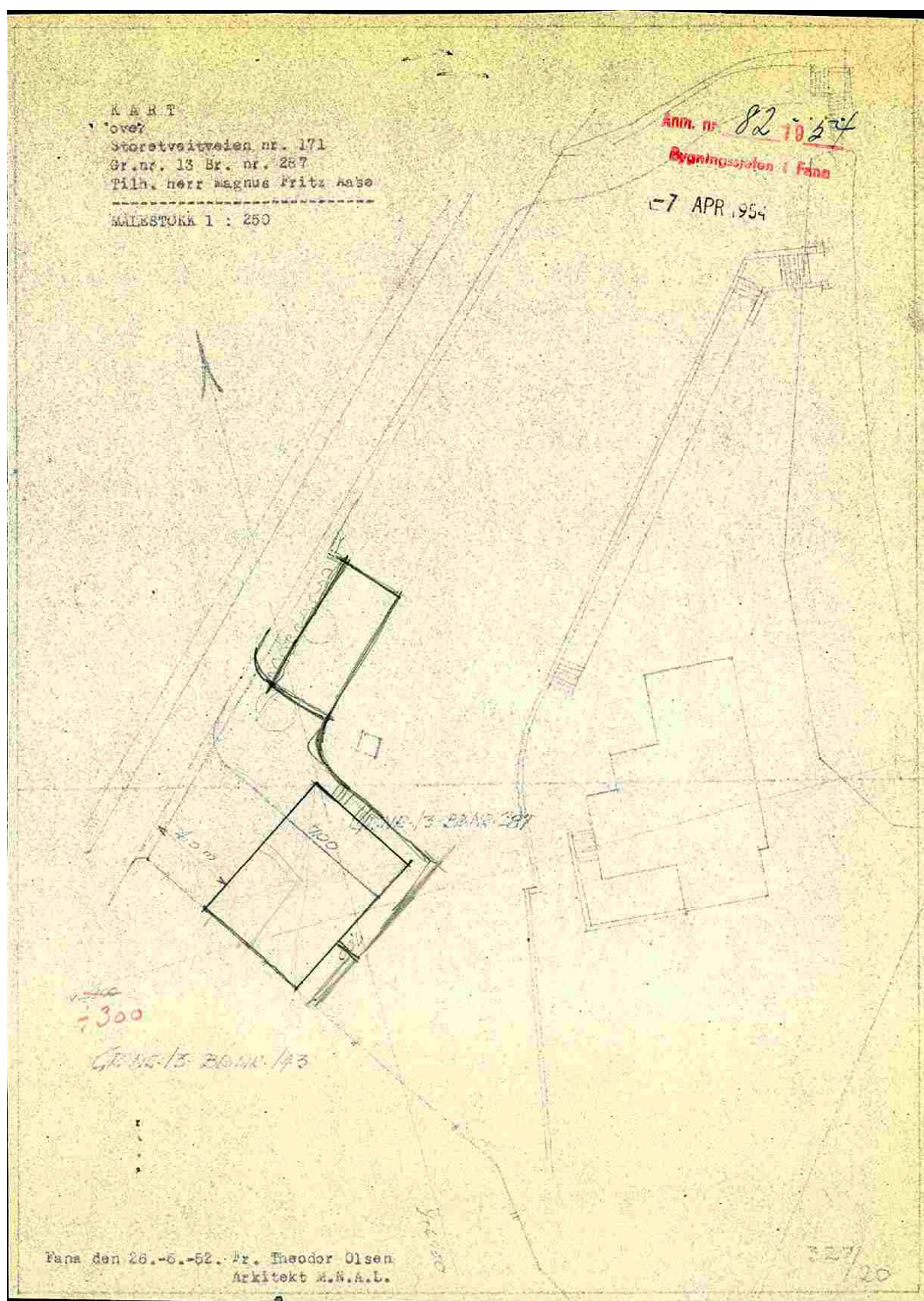

Boligen sett fra Storetveitvegen

Statsminister Michelsens veg 70

På eiendom gnr 13 bnr 1063 ligger en enebolig, fra 1954. Ferdigattest 1963. Byggherre var Magnus Fritz Aase, arkitekt Theodor Olsen.

På eiendommen finnes et bolighus med dobbel garasje i første etasje og en ekstern garasje.

Bebyggelsesplan fra byggesaken i 1954

Opus Bergen AS

Garasjen sett fra nord

Fasaden sett fra vest

Sett fra sør

5. Ferdselsårer

Frem mot slutten av 1800-tallet var det kun spredt bebyggelse i området. Det fleste kjøreveiene i Fana er bygget ut fra midten av 1800-tallet. Før dette var det stort sett gangveier og ride- eller kløvveier. For områdene ved Fjøsanger var sjøen en viktig ferdselsåre.

Storetveitveien ble anlagt i 1927, og fikk stor betydning for utviklingen av Paradisområdet. Den nye veien ble anlagt som en fortsettelse av Inndalsveien, fra den gamle bygrensen og frem til Paradisleitet, og ble nå hovedferdselsåren mellom Bergen og Nesttun via Paradis og Hopsbroen.⁴

⁴ Byantikvaren i Bergen, Op. Cit. S. 8

4. Kilder

Veileder:

Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar (Riksantikvaren rapport nr. 31 2003).

Fylkesdelplan:

Kulturminne "Kultur viser veg" Fylkesdelplan Hordaland fylkeskommune 1999- 2010

Byantikvaren i Bergen ved Nilsen, Arve J., *Kulturminnegrunnlag for kommunedelplan Ny-Paradis, Hop, Nesttun og Nesttun vest*. Bergen: Byantikvaren, 1998

Byantikvaren i Bergen, *Kulturminnegrunnlag for Paradis senterområde (S15)*. Bergen: Byantikvaren, 2008

Internett:

www.bergenskart.no/bergen/

www.miljodata.no

<http://askeladden.ra.no/sok/>

marcus.uib.bo

www.bergenbyarkiv.no

<http://fotomuseum.bergen360.no>